

यथा “अटौ मासान् यथादित्यस्योयं हरति नित्यम्”
मनुः । गर्भोत्पत्तेः पुत्रे “अस्यास्तमपमो गर्भो हन्ता,
यां पश्यसेऽनुध !” भाग० १०।१।२४ । “देवक्या जठरे गर्भं
शेषाख्यं धाम सामकम्” भाग० १०।४।७ । नाटक-
शब्धिभेदस्य सा० द० उक्तौ यथा “अन्तरैकार्घसम्बन्धः सन्धि-
रेकान्वये सति” सन्धिं लक्षयित्वा “सुखं प्रतिमुखं गर्भो
विमर्ष उपसंहृतिः । इति पञ्चास्य भेदाः स्युः” इति
तं पञ्चधा विभज्य “फलप्रधानोपायस्य प्रागुद्भिन्नस्य कि-
ञ्चन । गर्भो यत् सञ्ज्ञेदो ह्यासान् प्रणवान् सुक्तः”
तल्लक्षणसङ्गता तस्य गर्भशब्दार्थत्वे युक्तिप्रदर्शनमुच्येन
उदाहृतं यथा

“फलस्य गर्भोत्पत्त्यादुर्गर्भः । यथा रत्नावल्यां हि-
तीयेऽङ्के “सुसङ्गता सहि अदक्लिषा दानिं सि तमं,
जा एवं भट्टिणा हत्येन गहिदावि कोनं च सुसुखी-
त्यादौ सञ्ज्ञेदः । पुनर्वासवदत्ताप्रवेशे ह्यासः । तृतीये-
ऽङ्के “तद्वाक्तांशेषणाय गतः कथञ्चिरयति वसनकः”
इत्यन्वेषणम् । “विद्रु । ही ही भो भो कोसम्बीरञ्जल-
म्भेणावि ण तारियो पित्तवक्खस्य परितोसो वादिसो
मम सखासादो पिसवक्खं सुणिय भविस्सुदि” इत्यादौ
उद्भेदः । पुनरपि वासवदत्ताप्रत्यभिज्ञानात् ह्यासः ।
पुनः सानरिकायाः सङ्केतस्यानगमने अन्वेषणम् ।
प्रनर्त्ततापायकरणे उद्भेदः

“यत् सुख्यं नोपाय उद्भिन्नोर्गर्भतोऽधिकः” सा० द० ।
गर्भो जातोऽस्य तारका० इतच् । गर्भित जातगर्भे
काव्यदोषभेदे च । दोषशब्दे दृश्यम् । सगर्भ्यः ।

गर्भक पु० गर्भे केशमध्ये कायति कै-क । १केशमध्ये
माख्ये अमरः । गर्भ+संज्ञायां कन् । २रालिहये न-
हेमच० ।

गर्भकार पु० गर्भं करोति गिष्पादयति सेवनेन क-ट । १पुल-
जीवहृत्ते भावप्र० । २गर्भकारके लि० ।

गर्भकार पु० गर्भं करोति क-एषुल् । १गर्भाधानकारके
पत्यादौ । गर्भे मध्ये कारः स्तनकर्मणि वैराजस्य यत् ।
रथन्तरस्तोमयोर्मध्ये वैराजपाठक्ये २स्तोमभेदे न० ।
“गर्भकारश्चेत् स्तुवीरंस्तथैव स्तोत्रियात्तु रूपान्” आश्व०
श्रौ० ८।५ । “शंसेदिति शेषः । रथन्तरेणाप्ये ततो
वैराजेन ततो रथन्तरेण । अनेन गर्भकारस्वरूप-
मुच्यते” नारा० उ० । “इद्वैराजाभ्यां वैवम्” इक्ष्० ।
“एवमेव गर्भकारमेवेत्यर्थः” नारा० उ० ।

गर्भकोष पु० गर्भस्य कोष आधार इव । गर्भाशये ।
गर्भकोषसमासङ्कोमकङ्को योनिमुदतिः । हन्त्यात् स्त्रियं
सूदगर्भं यद्योक्ताद्याप्यु पट्ट्याः” सुश्रुतः ।

गर्भगृह न० गर्भइव मध्यस्थं गृहम् । गृहमध्यभागे ।
“वाताग्नविमानेषु तथा गर्भगृहेषु च” सा० उ० १।७।७० ।
“कान्ता गर्भगृहे गवाक्षविषयव्यापारिताप्या वहिः
सख्या” सा० द० । गर्भभयनादयोऽप्यत्र । “निर्गत्य ग-
र्भभवनात्” मालतीमा० । [इत्ते रत्नमा० ।

गर्भघातिनी स्त्री गर्भं हन्ति हन-णिनि । लाङ्गुलिका-
गर्भघृति स्त्री इत० । गर्भस्त्रावे तत्कारणादि सुश्रुते उक्तं यथा
“प्रास्यधर्म्मं यानवाहनाध्वगमनप्रसूतनप्रपतनप्रपीड-

नधावनाभिघातविषमशयनासनोपवासवेगाभिघातातिरुक्ष-
कटुतिक्तभोजनशकातिचारसेवनातिसारवसनविरेचनप्रे-
क्षोलनाजीर्णगर्भशतनप्रभृतिभिर्विशेषैर्म्मन्वान्मुच्यते ग-
र्भः फलमिव हन्तव्यनादभिघातविशेषैः । स विमुक्त-
वन्धनो गर्भाशयमतिक्रम्य यत्तुह्नीहान्तविषरैरवसंसं
मानः कोष्ठसङ्कोभमापादयात तस्या जठरसङ्कोभाहायुर-
यानोमूढः पार्श्ववक्षिणीर्षेदरयोनिशूलानाहमूलसङ्क्रान्ता-
मन्यतममापाद्य गर्भं व्यापादयति तरुणं शोणितस्त्रा-
नेष, तमेव कदाचिद्विहृत्तमसम्यगागतमपत्यपथमनुप्राप्तम-
निरस्यमानमपानवैषुष्यसंमोहितं गर्भं भूदगर्भमित्या-
चक्षते । ततः स कीलः प्रतिखुरो पीजकः परिघ-
इति । तत्त ऊर्ध्ववाङ्गुलिरःपादो यो योनिमुखं निरु-
णद्धि कील इव स कीलः । निःसृतहृत्तपादशिराः
कायसङ्को प्रतिखुरः । यस्तु निगच्छन्नेकशिरोभुजः स
पीजकः । परिघ इव योनिमुखमावृत्य तिष्ठेत् स परिघ-
इति चतुर्भिर्धो भवतीत्येके भाषन्ते तत्तु न सम्यक्
कस्यात् स यदा विगुणानिलप्रपीडितोऽपत्यपथमनेकधा
प्रतिपद्यते तदा सङ्क्रान्ता हीयते । तत्त कश्चित् हाभ्यां
सकृच्चिभ्यां योनिमुखं प्रतिपद्यते कश्चिदाभुग्नैकसकृत्थिरे-
केन, कश्चिदाभुग्नसकृत्थिरीरः स्किग्देशेन तिर्यगागतः ।
कश्चिदुरःपार्श्वपृष्ठानामन्यतमेन योनिद्वारं पिधायान्व-
तिष्ठते । अन्तःपार्श्वपृष्ठशिराः कश्चिदेकेन बाङ्गना ।
कश्चिदाभुग्नशिरा बाङ्गद्वयेन । कश्चिदाभुग्नमध्योहस्त-
पादशिरोभिः । कश्चिदेकेन सकृत्था योनिमुखमभि-
प्रतिपद्यतेऽपरेण पाश्वमित्यष्टविधा भूदगर्भगति-
रुहिताः समासेन । तत्त हावन्त्यावसाध्यो भूदगर्भो
शेषानपि विपरीतेन्द्रियार्थान्पेकयोनिभ्रं ससंवरणमकङ्क-